

- **Ιστορικά και πολιτικά βιώματα:** Ο Σεφέρης ήταν διπλωμάτης αλλά κρατήθηκε έξω από τον πολιτικό στίβο. Η πολιτική περνά στην ποίησή του με τη βίωση του ιστορικού γίνεσθαι, ειδικά στα ποιήματα για την Κύπρο.
- **Σύμβολα:** από τον ομηρικό κόσμο, η στέρνα, το πηγάδι – σύμβολο της μνήμης και της στέρσης, η θάλασσα, το σπίτι – νοσταλγία, οι πέτρες – σύμβολο μνήμης, ιστορίας και παράδοσης, το άγαλμα.
- **Ερμητισμός:** Η ποίησή του είναι σκοτεινή, κλειστή και δυσνόητη. Αυτό, γιατί επεξεργάζεται πολύ και συμπυκνώνει τους στίχους, περνάει πλήθος εμπειριών και γνώσεων στην ποίησή του, προβάλλει τη λεπτομέρεια και επειδή κρατά μια απόσταση από τον κόσμο όπως όλοι οι ποιητές.
- **Μύθος:** Έντονη είναι η παρουσία της ομηρικής και γενικά της αρχαιοελληνικής μυθολογίας.
- **Persona:** συχνά κρύβεται πίσω από κάποιο προσωπείο και μιλά εξ ονόματός του.
- **Σκηνοθεσία:** έντονο το σκηνικό με την περιγραφή του χώρου ή της χρονικής στιγμής.
- **Ελληνικότητα:** βαθύτατα ελληνοκεντρική ποίηση. Φαίνεται από τη γλώσσα, την αφομοίωση του ιστορικού παρελθόντος και την αγάπη του για τον ελληνικό χώρο και τον ελληνισμό γενικότερα. Παράλληλα αισθάνεται το βάρος της κληρονομιάς του παρελθόντος αλλά και της μοίρας του Ελληνισμού.
- **Δραματικότητα:** ως δράμα-δράση και σύγκρουση – τραγικότητα.
- **Υπαρξιακό κλίμα:** το ατομικό γίνεται καθολικό.
- **Κλίμα απαισιοδοξίας:** βαρυθυμία, μελαγχολία, γεύση της φθοράς, το κενό, ο αποκλεισμός, η νοσταλγία μιας άλλης ζωής.
- **Ιστορικά δάνεια και επιδράσεις από την Ελληνική και Παγκόσμια λογοτεχνία.**
- **Ειρωνεία**
- **Ερωτισμός**
- **Συνειρμοί**
- **Χρήση προμετωπίδας / μότο**

...Σαλαμίνα τέ
τας νυν ματρόπολις
τωνδ' αιτία στεναγμών.
ΠΕΡΣΑΙ

Κάποτε ο ήλιος του μεσημεριού, κάποτε φούχτες η ψιλή βροχή
και τ' ακρογιάλι γεμάτο θρύψαλα παλιά πιθάρια.
Ασήμαντες οι κολόνες μονάχα ο Άγιος Επιφάνιος
δείχνοντας μουντά, χωνεμένη τη δύναμη της πολύχρυσης αυτοκρατορίας.

Τα νέα κορμιά περάσαν απ' εδώ, τα ερωτευμένα
παλμοί στους κόλπους, ρόδινα κοχύλια και τα σφυρά
τρέχοντας άφοβα πάνω στο νερό
κι αγκάλες ανοιχτές για το ζευγάρωμα του πόθου.
Κύριος επί υδάτων πολλών,
πάνω σ' αυτό το πέραςμα.

Τότες άκουσα βήματα στα χαλίκια.
Δεν είδα πρόσωπα σα γύρισα είχαν φύγει.
Όμως βαριά η φωνή σαν το περπάτημα καματερού,
έμεινε εκεί στις φλέβες τ' ουρανού στο κύλισμα της θάλασσας
μέσα στα βότσαλα πάλι και πάλι:

Η γης δεν έχει κρικέλια
για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν
μήτε μπορούν, όσο κι αν είναι διψασμένοι
να γλυκάνουν το πέλαγο, με νερό μισό δράμι.
Και τούτα τα κορμιά
πλασμένα από ένα χρώμα που δεν ξέρουν,
έχουν ψυχές.
Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,
δε θα μπορέσουν μόνο θα τις ξεκάμουν
αν ξεγίνονται οι ψυχές.

Δεν αργεί να καρπίσει τ' αστάχυ
δε χρειάζεται μακρύ καιρό για να φουσκώσει της πίκρας το προζύμι,
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
το κακό για να σηκώσει το κεφάλι,
κι ο άρρωστος νους που αδειάζει
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
για να γεμίσει με την τρέλα,
νήσος τις έστι

Φίλοι του άλλου πολέμου
σ' αυτή την έρημη συννεφιασμένη ακρογιαλιά
σας συλλογίζομαι καθώς γυρίζει η μέρα -
Εκείνοι που έπεσαν πολεμώντας κι εκείνοι που έπεσαν χρόνια μετά την μάχη.
Εκείνοι που είδαν την αυγή μέσ' απ' την πάχνη του θανάτου
ή, μες στην άγρια μοναξιά κάτω από τ' άστρα,
νιώσανε πάνω τους μαβιά μεγάλα
τα μάτια της ολόκληρης καταστροφής
κι ακόμη εκείνοι που προσεύχονταν
Όταν το φλογισμένο ατσάλι πριόνιζε τα καράβια:
"Κύριε, βοήθα να θυμόμαστε
πώς έγινε τούτο το φονικό
την αρπαγή το δόλο την ιδιοτέλεια,
το στέγνωμα της αγάπης
Κύριε, βοήθα να τα ξεριζώσουμε ..."

- Τώρα καλύτερα να λησμονήσουμε πάνω σε τούτα τα χαλίκια
δε φελά να μιλάμε
τη γνώμη των δυνατών ποιος θα μπορέσει να τη γυρίσει;
ποιος θα μπορέσει ν' ακουστεί;
Καθένας χωριστά ονειρεύεται και δεν ακούει το βραχνά των άλλων.

-Ναι, όμως ο μαντατοφόρος τρέχει
κι όσο μακρύς κι αν είναι ο δρόμος του, θα φέρει
σ' αυτούς που γύρευαν ν' αλυσοδέσουν τον Ελλήσποντο
το φοβερό μήνυμα της Σαλαμίνας.

Φωνή κυρίου επί των υδάτων.
Νήσος τις έστι.

Σαλαμίνα, Κύπρος, Νοέμβρης '53

Εισαγωγικά

Το ποίημα ανήκει στην "Θρυλική" συλλογή του Σεφέρη, "Ημερολόγιο καταστροφών Γ". Τα ποιήματα αυτά έχουν γραφτεί κυρίως από τις **εντυπώσεις του ποιητή από τις επισκέψεις του στην Κύπρο**, ένα τόπο που

λάτρευε και τον ένιωθε σαν δικό του. Μια από τις τακτικές του Σεφέρη στη γραφή των ποιημάτων του ήταν να παίρνει **φωτογραφίες από τα μέρη που βρισκόταν και ύστερα να γράφει μελετώντας τις φωτογραφίες αυτές**. Έτσι μπορεί να εξηγηθεί η παραστατικότητα και η ζωντάνια των ποιημάτων του. Ο ποιητής πάντα ενδιαφερόταν για την Κύπρο. Το 1931, όταν έγινε η εξέγερση των Οκτωβριανών ήταν πρόξενος στο Λονδίνο και υποστήριξε εκεί την Κύπρο. Ταξίδεψε τρεις φορές στο νησί (1953, 1954, 1955) και έτσι γνώρισε και αγάπησε τον κόσμο της Κύπρου. Το 1959 παίρνει μέρος στις διαπραγματεύσεις για τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου.

Τίτλος - Προμετωπίδα

Ο τίτλος υποδηλώνει ότι **υπάρχει και άλλη Σαλαμίνα**, η Σαλαμίνα της Ελλάδας όπου το 480 π.Χ. πραγματοποιήθηκε η **μεγάλη νικηφόρο ναυμαχία των Ελλήνων εναντίον των Περσών**.

Ο Σεφέρης μέσω των δύο Σαλαμίνων **συνδέει και ταυτίζει τον Ελληνισμό της Κύπρου με τον ευρύτερο Ελληνισμό**.

Κάτω από τον τίτλο υπάρχει το **μότο-προμετωπίδα**. Είναι κάτι το οποίο **συνηθίζει ο Σεφέρης** και στην ουσία αποτελεί έναν **υπότιτλο, μια επεξήγηση στον τίτλο του ποιήματος**. Εισάγει στο νόημα του ποιήματος και **ασφαλώς συνδέεται με το κεντρικό νόημά του**.

Βέβαια, το νόημα των στίχων αυτών, παρμένων από τους Πέρσες του Αισχύλου, καθίσταται ξεκάθαρο με το τέλος της ανάγνωσης του ποιήματος, αφού **όλο το ποίημα έχει να κάνει με ένα παραλληλισμό που εκτείνεται σε χρονικο-ιστορικό, γεωγραφικό και προσωπικό επίπεδο**.

Στόχος του Σεφέρη στο συγκεκριμένο ποίημα είναι **να συνδεθεί το ιστορικό γεγονός με την τραγωδία του Αισχύλου**. Στην τραγωδία, ο χορός των γερόντων αναλογίζεται τη δύναμη και το μεγαλείο της Περσικής αυτοκρατορίας και απαριθμεί τις χώρες που κατείχε ανάμεσα σε αυτές και τις πολιτείες της Κύπρου: Πάφος, Σόλοι, και Σαλαμίνα που... η μητρόπολή της σήμερα σ' αυτούς τους στεναγμούς μας έχει βάλει.

Ο Σεφέρης σε αυτό το παράθεμα συνδέει τις δύο Σαλαμίνες, την Σαλαμίνα της Κύπρου με τη Μητρόπολή της, δηλαδή τη Σαλαμίνα της Ελλάδας. Με τον τρόπο αυτό **τονίζει την ελληνικότητα της Κύπρου** εκφράζει την **κοινή ιστορική μοίρα και η πορεία των δύο λαών και δηλώνει ότι η έκβαση θα είναι ίδια**. Όπως στη Σαλαμίνα της Ελλάδος οι Πέρσες τιμωρήθηκαν για την ύβρη που διέπραξαν έτσι θα τιμωρηθούν και οι Άγγλοι για την ύβρη που διέπραξαν **εις βάρος της Κύπρου**.

Χώρα - Χρόνος

Σαλαμίνα, Κύπρος, Νοέμβριος του '53. Το 1953 ο Μακάριος θέτει το αίτημα της αυτοδιάθεσης στον Άγγλο διοικητή και στον Ο.Η.Ε. Προηγήθηκε το 1950 το δημοψήφισμα για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. **Περίοδος έξαρσης του Κυπριακού ζητήματος**. Ο Σεφέρης ως διπλωμάτης γνώριζε πολλά για τις αντιδράσεις και επιπλοκές του θέματος.

Ιστορικό υπόβαθρο

- Η περιπέτεια του Ελληνισμού κατά τους Περσικούς πολέμους.
- Ναυμαχία της Σαλαμίνας - 480 π.Χ.
- Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος.
- Τα τελευταία χρόνια της Αγγλοκρατίας την Κύπρο πριν από τον αγώνα του 1955.

Στο ποίημα αυτό ο Σεφέρης καταγράφει την τραγική μοίρα του Ελληνισμού, την πικρή φυλετική εμπειρία, όπως την έζησε, και το Β' παγκόσμιο πόλεμο. Η καταγραφή αυτή εκφράζεται διαχρονικά. Παρακολουθεί και συμπυκνώνει τις περιπέτειες του Ελληνισμού από τους Περσικούς πολέμους μέχρι το Β' παγκόσμιο πόλεμο και την αγγλική κατοχή της Κύπρου.

Όλα αυτά τα ιστορικά στοιχεία συμπλέκονται και συνθέτουν την ελληνική συνείδηση του Σεφέρη. Ο πατριωτισμός του Σεφέρη είναι απόσταγμα εμπειρίας που βγαίνει από την αφομοίωσή της ιστορικής μνήμης.

Διαχρονικοί ιστορικοί συνειρμοί, ανακατεμένοι με σύγχρονα ερεθίσματα.

Ανάλυση του ποιήματος

Στίχοι 1 - 4 Το αρχαιολογικό τοπίο

Το σκηνικό είναι ένα φθινοπωρινό αλλά προπάντων ένα αρχαιολογικό τοπίο σε μια παραλία στη Σαλαμίνα, το φθινόπωρο (Νοέμβριος του '53). Γύρω υπάρχουν παλιά πιθάρια, κολόνες και μια βυζαντινή εκκλησία, ο Άγιος Επιφάνιος (παλαιοχριστιανική βασιλική). Δηλώνονται δύο ιστορικοί σταθμοί: η Αρχαία εποχή και η Βυζαντινή. Όλα αυτά θυμίζουν τη δόξα του νησιού στα αρχαία αλλά και τα βυζαντινά χρόνια, καθώς και τη μεγάλη ιστορία του νησιού χωμένη στο βάθος των αιώνων. Με την αναφορά σε ιστορικούς σταθμούς τονίζεται η συνέχεια της ελληνικότητας της Κύπρου και η βεβαιότητα ότι αυτή θα συνεχιστεί. Το στήσιμο του σκηνικού είναι κάτι το συνηθισμένο για το Σεφέρη.

Στίχοι 5 - 15 Το φυσικό τοπίο

Ο ποιητής στέκεται στην παραλία και μας περιγράφει τι βλέπει. Από εδώ πέρασαν νέα κορμιά. Αυτή είναι μια εικόνα αντίθετη με τα ξεχασμένα ερείπια, αφού ο έρωτας είναι ζωή. Παρόλο, δηλαδή, που περνά ο καιρός και η πόλη ερημώθηκε, η ζωή συνεχίζεται. Στη συνέχεια διαλέγει και βάζει ένα στίχο από τον 28ο ψαλμό της Παλαιάς Διαθήκης (υπήρχε γραμμένο σε μια στέρνα του 1933), στίχος που θα επαναληφθεί και στο τέλος του ποιήματος. Διαλέγει το στίχο για να δείξει ότι ο Θεός βρίσκεται πάντα σε αυτόν τον τόπο, ο Θεός που θα δικαιώσει αυτόν τον τόπο. Είναι ο Θεός της Παλαιάς Διαθήκης, της δικαιοσύνης, ο ίδιος Θεός του Αισχύλου, που θα τιμωρήσει την ύβρη.

Οι δύο πρώτες ενότητες αποτελούν μια αντίθεση.

Ερείπια και φθορά στην α' ενότητα, έρωτας και ζωή στη β'.

Το αρχαιολογικό τοπίο μπορεί να μην είναι τόσο σημαντικό,
το φυσικό όμως τοπίο είναι όμορφα ζωντανό.

«Εδώ» 🖐️ **Ο ποιητής μπαίνει στη σκηνή, συμμετέχει.** Τον φανταζόμαστε να στέκεται στο ακρογιάλι και να περιφέρει εξεταστικά τη ματιά του οδηγώντας κι εμάς μαζί του.

«Απ' εδώ πέρασαν νέοι άνθρωποι» 🖐️ Είναι ο έρωτας, η ζωή, η έντονη αντίθεση με την προηγούμενη εικόνα των ερειπίων.

«Πέρασαν» 🖐️ Πότε; Στο παρελθόν, όταν η νεκρή πολιτεία έσφυζε από ζωή ή την ώρα που στέκεται ο ποιητής εκεί; Ίσως να είναι και τα δύο. Ίσως ο ποιητής να είδε νέα παιδιά ερωτευμένα να απολαμβάνουν τη θάλασσα, το ωραίο τοπίο. **Ερείπια γύρω μα η ζωή δεν έσβησε σε αυτό τον τόπο.** Οι στίχοι 5 - 8 δείχνουν τον έρωτα, τη νιότη, τη ξεγνοιασιά, τη χαρά της ζωής.

«Κύριος επί υδάτων πολλών» 🖐️ Ο ποιητής ενσωματώνει αυτό τον ψαλμό στο ποίημα δηλώνοντας ότι ο **Θεός βρίσκεται πάντα σε αυτό τον τόπο και ευλογεί αυτό το πέρασμα, την αγάπη και τη συνέχεια της ζωής.** Είναι ο Θεός, ο δημιουργός της ζωής αλλά και ο κύριος της **Δικαιοσύνης** που θα ταυτιστεί με το Θεό του Αισχύλου, τον **τιμωρό της ύβρης.**

Η αναδρομή στο παρελθόν και η αναφορά στο παρόν δημιουργούν μια μυστηριακή ώρα.

Ο ποιητής έχει την εντύπωση ότι ακούει βήματα στα χαλίκια. Δεν είναι κανείς. Ακούγεται μόνο φωνή βαριά ασώματη, μυστηριακή, υποβλητική. **Η εικόνα είναι ακουστική** και ύστερα από το στίχο του Ψαλμού δημιουργεί μια **ατμόσφαιρα μυστηριακή** που μας επιτρέπει να σκεφτούμε, σύμφωνα με την πολυσημία του Σεφέρη ως βασικό χαρακτηριστικό της ποίησής του, ότι **αυτή η φωνή είναι η σκέψη του ποιητή, η φωνή της πατρίδας, μια μεταφυσική φωνή. Είναι οι φωνές του παρελθόντος. Είναι οι φωνές όλων των ηρώων αυτού του τόπου.**

Στίχοι 16 - 34 Η προφητεία

«Η γης δεν έχει κrikέλια για να την πάρουν στον ώμο [και να φύγουν]» 🖐️ Η φράση ανήκει στον αγωνιστή του 1821 **Μακρυγιάννη** και εδώ ο Μακρυγιάννης **ταυτίζεται με τη φωνή της πατρίδας.** Με αυτό το «**δάνειο**» ο Σεφέρης, προσθέτοντας το «**να φύγουν**», **τονίζει ότι οι ξένοι κατακτητές έρχονται και παρέρχονται στην Κύπρο αλλά η γη μας πάντα μένει εδώ, δική μας.** Δεν μπορούν οι κατακτητές να σβήσουν τη δίψα για ελευθερία με νερό μισό δράμι. **Δεν μπορούν να σβήσουν τη δίψα των Κυπρίων για ελευθερία.** Οι Άγγλοι, όπως και οι προηγούμενοι κατακτητές, **ότι και να κάνουν, δεν μπορούν να κάνουν τους Κυπρίους, να ξεχάσουν την ελευθερία,** που είναι πλατιά σαν τη θάλασσα, και να σταματήσουν να αγωνίζονται.

Από την άλλη, μια διαφορετική ερμηνεία των στίχων είναι ότι οι Άγγλοι δεν γίνεται να επιθυμούν τόσο πολύ την Κύπρο, αφού στη δίψα τους για εξουσία που είναι τόσο μεγάλη όσο η θάλασσα, το νησί θα δώσει μόνο νερό μισό δράμι.

Και τούτα τα κορμιά δηλαδή τα σώματα των Κυπρίων,
μπορεί να βασανίζονται, αλλά οι ψυχές τους παραμένουν ζωντανές

αντίθεση ύλης και πνεύματος

Οι κατακτητές μαζεύουν σύνεργα¹ για να αλλάξουν τις ψυχές των Κυπρίων αλλά δεν θα τα καταφέρουν. Οι κατακτητές δεν ξέρουν αυτές τις ψυχές, δεν ξέρουν τη δύναμη που κρύβουν μέσα τους και ας είναι μικρός ο τόπος.

Έχουν συνείδηση της ταυτότητάς τους
και **αν και αμόρφωτοι, έχουν τα ψυχικά εφόδια για να κρατηθούν αλώβητοι**
όπως κρατήθηκαν μέσα στους αιώνες και τους αναρίθμητους κατακτητές.

Γι' αυτό το στόχου δεν θα αργήσει να καρπίσει και το προζύμι δεν θέλει πολύ για να φουσκώσει,
γιατί όπου να' ναι θα ξεσπάσει ο αγώνας για την ελευθερία,
αφού **η πίκρα των Κυπρίων είναι μεγάλη και το ίδιο ο πόθος τους για ελευθερία.**
Όλα αυτά θα γίνουν και ο λαός θα ξεσηκωθεί τιμωρώντας τους κατακτητές που διέπραξαν τη φοβερή
αμαρτία-ύβρη να προσπαθήσουν να αλλάξουν τη φυσιογνωμία του νησιού.

«Νήσος τις εστί» 🖐️ (είναι κάποιο νησί...) είπε ο αγγελιοφόρος στον Πέρση βασιλιά [στους Πέρσες του Αισχύλου] και τα ίδια λόγια θα πουν και στην Αγγλία, ότι δηλαδή **ένα νησί κατάφερε να καταστρέψει μια αυτοκρατορία.**

Η ιστορία θα επαναληφθεί.

**Όπως καταστράφηκαν οι Πέρσες στη Σαλαμίνα της Ελλάδας,
έτσι και οι Άγγλοι θα καταστραφούν στην Κύπρο.**

Στα λόγια αυτά υπάρχει μεγάλη **συμπύκνωση νοημάτων:**
Πέρσες - Άγγλοι, Σαλαμίνα - Κύπρος

Η γης δεν έχει κρικέλια
για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν
μήτε μπορούν, όσο κι αν είναι διψασμένοι
να γλυκάνουν το πέλαγο, με νερό μισό δρόμι.
Και τούτα τα κορμιά
πλάσμενα από ένα χώμα που δεν ξέρουν,
έχουν ψυχές.
Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,
δε θα μπορέσουν μόνο θα τις ξεκάνουν

Το υποκείμενο
των υπογραμμισμένων ρημάτων
είναι οι Άγγλοι

Το υποκείμενο του ρήματος ξέρουν είναι
είτε οι Άγγλοι
είτε οι Κύπριοι
[αμόρφωτοι, απλοϊκοί, χωρίς παιδεία]

¹ Ανθελληνική πολιτική των Άγγλων στην παιδεία, τα Οκτωβριανά αλλά και παλαιότερα σύνεργα όπως εξισλαμισμός, προνόμια σε μικρή μερίδα του λαού, πολιτική διαίρει και βασίλευε, βασανιστήρια κ.α.

Αποτέλεσμα αυτής της **Εθνικής συνείδησης** είναι οι επόμενοι στίχοι

Δεν αργεί να καρπίσει τ' αστάχυ
δε χρειάζεται μακρύ καιρό για να φουσκώσει της πίκρας το προζύμι,
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
το κακό για να σηκώσει το κεφάλι,
κι ο άρρωστος νους που αδειάζει
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
για να γεμίσει με την τρέλα,
νήσος τις έστι...

Το κακό που σηκώνει το κεφάλι
είναι ο ξεσηκωμός των σκλάβων.

Η τρέλα είναι η ιερή τρελά κάθε επανάστασης.

Τα λόγια αυτά τα είπε στη μητέρα του Ζέρξη ο αγγελιαφόρος, μετά την ήττα των Περσών στη Σαλαμίνα για να μεταφέρει το φοβερό μήνυμα της καταστροφής. Ο Αισχύλος αναφέρεται στο μικρό νησί, Ψυττάλεια, που είναι μπροστά στη Σαλαμίνα όπου οι Έλληνες εξολόθρευσαν τον ανθό του περσικού στρατού. Σε αυτό το σημείο έχουμε και πάλι συμπύκνωση νοημάτων.

Στην αρχαία Σαλαμίνα βρήκαν οικτρό τέλος οι αλαζόνες Πέρσες. Το ίδιο και στη σύγχρονη Σαλαμίνα, την Κύπρο, όπου στέκεται τώρα ο ποιητής, θα συμβεί το ίδιο. Οι αλαζόνες Άγγλοι θα πληρώσουν για την ύβρη τους. Η μυστική φωνή νήσος τις έστι... μοιάζει προφητική και απειλητική.

Στίχοι 35 - 49 Μνήμες πολέμου - Ασυνέπεια λόγων και έργων

«Φίλοι του άλλου πολέμου» 🖱️ Άγγλοι, αφού στο Β' παγκόσμιο πόλεμο πολέμησαν στο πλευρό των Ελλήνων και των συμμάχων

Υπενθυμίζει τον ιερό τόπο που βρίσκεται.

Ο **Σεφέρης ειρωνεύεται το λόρδο Beresford** που είπε σε μια εφημερίδα να τους βοηθήσει ο θεός να βρουν τις αιτίες του πολέμου (Β Π.Π.), την ψευτιά, την απληστία, τον εγωισμό, το μίσος, για να μην ξαναγίνει πόλεμος. Ο Σεφέρης αναφέρει την αρπαγή, το δόλο, την ιδιοτέλεια. Είναι **ειρωνεία, γιατί αυτά που εύχεται ο Άγγλος να μην υπάρχουν στην ανθρωπότητα τα κάνει η ίδια η Αγγλία.**

Ο Σεφέρης δίνει **εικόνες θανάτου και καταστροφής**, καθώς η σκέψη του πάει σε **όσους έπεσαν πολεμώντας για κάποιες αρχές. Και Κύπριοι πολέμησαν τότε** για τα ιδανικά των λαών. 35.000 Κύπριοι πολέμησαν στο πλευρό των Άγγλων, 600 σκοτώθηκαν και είναι θαμμένοι σε 47 κοιμητήρια σε 16 χώρες.

Και τώρα οι Άγγλοι **καταπατούν αυτές τις ίδιες αρχές για τις οποίες πολέμησαν** και κρατούν την Κύπρο **υπόδουλη** παρά τις υποσχέσεις τους για ελευθερία. 🖱️ **Ασυνέπεια λόγων και έργων.**

Στην ενότητα αυτή ενσωματώνεται σχεδόν αυτούσια η προσευχή που έγραψε για το καράβι του ο λόρδος Μπέρσεφορντ. Αποδίδεται βέβαια ποιητικά και με την προσωπική σφραγίδα του ποιητή.

«Καθένας χωριστά ονειρεύεται και δεν ακούει το βραχνά των άλλων» 🖐️ ο κάθε λαός σκέφτεται το δικό του συμφέρον και δεν ακούει τους αδύνατους λαούς που φωνάζουν για βοήθεια. Επικρατεί το δίκαιο του δυνατού (δηλαδή ο δυνατός έχει πάντα δίκαιο και κάνει ό,τι θέλει).

Εδώ μοιάζει να μιλά, **όπως και στην αρχαία τραγωδία**, ο χορός των γερόντων.
Έχουμε δύο στάσεις / απόψεις

Η πάλη με τους δυνατούς
είναι αδύνατη και ανέφικτη.
Η γνώμη τους δεν αλλάζει.

Ναι, όμως οι υβριστές, οι αλαζόνες
θα πληρώσουν για την ύβρη που διέπραξαν,
όπως τότε οι Πέρσες στη Σαλαμίνα.

Ο ποιητής μας οδηγεί ξανά στον Αισχύλο.

Ο μαντατοφόρος τρέχει.

Έχουμε **μετατόπιση από το παρελθόν στο παρόν.**

Όπως τότε ο μαντατοφόρος πήγε το μήνυμα της ήττας στην Περσία,
έτσι και τώρα θα έρθει και στους Άγγλους το μήνυμα της τιμωρίας.

Όσο μακριά και να φαίνεται τώρα η νίκη των Κυπρίων, κάποτε θα έρθει η ελευθερία.

Και **θα ακουστεί η φωνή του Κυρίου επί των υδάτων** (Παλαιά Διαθήκη),

δηλαδή **ο Θεός θα τιμωρήσει τους υβριστές Άγγλους.**

Με αυτό τον τρόπο θα αποκατασταθεί το **μέτρο, η ηθική τάξη** και θα έρθει η **κάθαρσις**.

Το μοτίβο των αρχαίων τραγωδιών

Υβρις - Νέμεσις - Τίσις - Κάθαρσις

Στοιχεία αρχαίας τραγωδίας

- 👉 Σκηνικό
- 👉 Δραματικότητα
- 👉 Φωνή
- 👉 Δύο στάσεις
- 👉 Μονόλογος - δραματικός διάλογος.
- 👉 Τραγικότητα. Ζέσπασμα οργής.
- 👉 Αρπαγή, δόλος, ιδιοτέλεια, υποδούλωση λαού.
- 👉 Σύγκρουση με τους δυνατούς.

Σκέψεις - ιδέες

Η τραγωδία του πολέμου και οι βασανιστικές σκέψεις και αγωνία του ποιητή για το αύριο.

Ξεχείλισμα πικρών συναισθημάτων του ποιητή για τους ανθρώπους, όπως τους γνώρισε στον πόλεμο - η **διαφθορά** και το **ξέφτισμα** του ανθρώπου σε πολεμικούς καιρούς.

Ο ποιητής σ' ένα σταυροδρόμι της ιστορίας του έθνους του **εκφράζει τους φόβους του για το μέλλον της Ελλάδας.**

Στόχος του Σεφέρη είναι να **καταγγείλει την αδικία σε βάρος της Κύπρου**. Να θυμίσει πως η **βία τιμωρείται** και πως η Κύπρος θα δικαιωθεί. Να **υμνήσει την ψυχική δύναμη του Κυπριακού Ελληνισμού** και να **προφητεύει την τελική δικαίωση.**

Κεντρική Ιδέα

Οι κατακτητές θα τιμωρηθούν για την **ύβρη** που διέπραξαν.
Η Κύπρος θα ελευθερωθεί γιατί αυτό επιβάλλει η αποκατάσταση του **Μέτρου** και της **Δικαιοσύνης**.
Θα επέλθει **κάθαρση** όπως συνέβηκε και στην αρχαία Σαλαμίνα το 480 π.Χ.

Συναισθήματα

Πίκρα, καημός, οργή.
Ο Σεφέρης καταθέτει την **αγωνία** και την **οργή** του για τον **πολιτικό αμοραλισμό** και την **έλλειψη** ήθους των **ισχυρών** της γης.

Ο ρηθυσμός του ποιήματος

Από τη μια οι **ισχυροί**, οι **υπαίτιοι της αδικίας** και της συμφοράς και από την άλλη ο κυπριακός λαός, τα **θύματα της αδικίας**.
Ο ποιητής, τα νέα κορμιά, Κύριος επί υδάτων, βήματα στα χαλίκια, Οι φίλοι του άλλου πολέμου, Μαντατοφόρος

Λογοτεχνικά δάνεια ποιητικές ενσωματώσεις

- Αισχύλος 📖 η τραγωδία ΠΕΡΣΑΙ [προμετωπίδα, **Νήσος τις έστι, δεν αργεί να καρπίσει τ'αστάχυ, να φουσκώσει της πίκρας το προζύμι**] [ελαφρώς διαφοροποιημένες]
- Μακρυγιάννης 📖 **Η γης δεν έχει κρικέλια....** [ελαφρώς διαφοροποιημένη]
- Μακρυγιάννης 📖 **Μήτε μπορούν να γλυκάνουν το πέλαγο...**
- Αγία γραφή - Καινή διαθήκη 📖 **Φωνή Κυρίου επί των υδάτων.**
- Προσευχή λόρδου Μπέρεσφορντ 📖 **Κύριε, βοήθα να θυμόμαστε ... να τα ξεριζώσουμε.**
- Διονύσιος Σολωμός 📖 **Η γυναίκα της Ζάκυνθος** 📖 **Σαλαμίνα της Κύπρος**

- ✚ Σχολιάστε τον τίτλο καθώς και την προμετωπίδα του ποιήματος. Πώς συνδέονται μεταξύ τους;
- ✚ Ποιο το ιστορικό υπόβαθρο του ποιήματος.
- ✚ Πώς συνδέεται ο μύθος και η αρχαία τραγωδία με την ιστορία και το παρόν στο ποίημα;
- ✚ Στο τέλος του ποιήματος υπάρχει ένας δραματικός διάλογος-μονόλογος. Ποιες δύο ιδέες εκφράζει;
- ✚ Σχολιάστε τους στίχους «**η γης δεν έχει κρικέλια για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν**» και «**Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν... αν ξεγίνονται οι ψυχές**».
- ✚ Πού φαίνεται η ειρωνεία στο ποίημα;
- ✚ «**Φωνή κυρίου επί των υδάτων**», «**νήσος τις εστι**». Να σχολιάστε το νόημα των στίχων αυτών.
- ✚ Εντοπίστε τον προφητικό τόνο στο ποίημα.
- ✚ Κατά κάποιο τρόπο ο Σεφέρης γίνεται προφήτης ενός γεγονότος. Ποιο είναι αυτό, πώς νομίζετε ότι καταφέρνει να το δει και ποια η στάση του απέναντι σε αυτό;
- ✚ Ποια χαρακτηριστικά της ποίησης του Σεφέρη βλέπετε να υπάρχουν μέσα στο ποίημα;
- ✚ Με ποιες ιστορικές περιπέτειες του Ελληνισμού αλλά και της ανθρωπότητας συνδέεται το ποίημα;
- ✚ Σε τι εξυπηρετεί η αναφορά του ποιητή στους σταθμούς της ιστορίας της Κύπρου;
- ✚ Ποια είναι η κύρια ιδέα του ποιήματος;
- ✚ Η προφητική φωνή του Γ. Σεφέρη καταδικάζει μια συγκεκριμένη τακτική των Άγγλων. Να εξηγήστε την τακτική η οποία υπονοείται.
- ✚ Με ποιο αισιόδοξο μήνυμα τελειώνει το ποίημα;
- ✚ Στο ποίημα διαφαίνεται έντονα το πολιτικό στοιχείο. Σχολιάστε.
- ✚ Πώς συνδέονται στο ποίημα οι έννοιες **Ύβρις - Τίσις - Νέμεσις**;

